

Kultur- og likestillingsdepartementet

Oslo, den 31. januar 2023

Redd Barnas høringsvar – NOU 2022: 9 – En åpen og opplyst samtale

Vi viser til Kultur- og likestillingsdepartementets høringsbrev datert 29. september 2022, hvor departementet ber om innspill til NOU 2022: 9 *En åpen og opplyst samtale – Ytringsfrihetskommisjonens utredning*.

Redd Barna er en partipolitisk og religiøst nøytral barnerettighetsorganisasjon som arbeider nasjonalt og internasjonalt for at rettighetene til barn, slik disse er nedfelt i FNs barnekonvensjon, skal respekteres, beskyttes og oppfylles. I lys av vår rolle som barnerettighetsorganisasjon ønsker vi med dette å gi uttrykk for vårt syn på NOU-en og enkelte av tiltakene foreslått av ytringsfrihetskommisjonen, med henvisning til barnekonvensjonens bestemmelser. Særlig vil vi vise til artikkel 13 om barnets rett til ytringsfrihet, artikkel 2 om barnets rett til å ikke bli diskriminert på bakgrunn av sin egen eller foreldrenes kultur, hudfarge, kjønn, språk, religion, bakgrunn, funksjonsnedsettelse eller mening, og til artikkel 12 om barnets rett til å uttrykke sine meninger fritt og bli hørt i alle forhold som berører barnet.

Overordnet kommentarer til utredningen

Redd Barna er glade for at det nå foreligger en ny NOU om ytringsfrihet. Barn og unge har en selvstendig rett til ytringsfrihet, og det er viktig at barn og ungdom får gode vilkår for å bidra inn i den offentlige debatten, slik at deres stemmer og perspektiver blir representert. Demokratiet er til for alle, og barn og unges stemmer er avgjørende for å sikre en reell åpen og opplyst offentlig samtale. Ytringsfriheten er også et viktig verktøy for barn og unge når de søker å påvirke i saker som opptar dem, og deres innspill må bli verdsatt og tatt på alvor. Redd Barna mener at dette gjør seg gjeldende i særlig stor grad fordi barn ikke har stemmerett ved valg. På den ene siden så er det svært viktig at barn og unge får delta uten å utsettes for hatefulle ytringer eller sjikane, men på den andre siden så er det viktig at det gis opplæring i toleranse, samt å tåle også til dels krasse motargumenter fra andre. Først da kan den offentlige debatten bli åpen for alle, mer innholdsrik og mangfoldig.

Vi ser utfordringer knyttet til ytringsklimaet blant barn og unge når det gjelder språkbruk, hatprat og krenkelser, som de kan utsettes for både i deres skolemiljø, oppvekstmiljø og digitale livsverden. Redd Barna er dessuten opptatt av at barn får opplæring i god kildekritikk, herunder kunnskap om hvordan algoritmer styrer hvilken informasjon de får opp. Det er ikke lett for barn og unge å finne godt innhold på nett og mobil og skille mellom hva som er fakta og hva som er falsk informasjon.

Redd Barna er glade for å se at utredningen vier stor plass til den makt de store, kommersielle selskapene etter hvert har, i lys av at disse har datainnsamling og sporing som forretningsmodell.

Universell utforming er viktig for å unngå at barn og ungdom støter på barrierer i søken etter korrekt informasjon. Dette er viktig for å kunne delta i det digitale samfunnet.

Redd Barna vil også påpeke at negativ sosial kontroll i hjemmet kan påvirke hvorvidt barn og unge deltar i den offentlige debatten. Dette gjør seg spesielt gjeldende i de tilfellene der foreldre skaffer seg kontroll og tilgang på barnas telefon og/eller kontoer i sosiale medier og andre apper.¹ Dette innvirker negativt på disse barnas reelle ytringsfrihet og vi savner en helhetlig tilnærming til dette.

Medvirkning og tilpasset og tilgjengelig informasjon til barn og ungdom

Barn og unge har etter FNs barnekonvensjon art. 12 rett til å bli hørt i alle forhold som berører dem. Dette gjelder også på systemnivå, eksempelvis i arbeid med nasjonale utredninger. Redd Barna er kjent med at kommisjonen har gjennomført et eget innspillmøte om barn og unges ytringsfrihet, med deltakelse fra ulike ungdomsorganisasjoner, samt invitert andre barne- og ungdomsorganisasjoner til å bidra med innspill i ulike sammenhenger. Vi ser også at kommisjonen viser til ungdommens ytringsfrihetsråd og løfter fram anbefalingene deres i NOU-en. Imidlertid mener vi det i større grad burde vært synliggjort hvordan innspillene fra barne- og ungdomsorganisasjonene og anbefalingene fra ungdommens ytringsfrihetsråd er blitt vektlagt i kommisjonens egne anbefalinger. Ungdommens ytringsfrihetsråd kommer blant annet med flere anbefalinger vi mener er relevant for 6.8.2 Utdanning for bred tilknytning og deltakelse. Dette kommer vi tilbake til nedenfor.

Vi ser positivt på at departementet har laget et eget sammendrag av NOU-en som er tilpasset yngre lesere. Vi skulle imidlertid ønske at det var lettere tilgjengelig på selve hørings siden til NOU-en, for det kunne invitert flere yngre til å kunne avgitt hørings svar til NOU-en. Vi mener også at sammendraget bør gjennomgå med barn og unge i målgruppa for å sikre at det er forståelig for de unge selv hva som er kunnskap som er opparbeidet og hva som er kommisjonens meninger. Sammendraget bør også spres på arenaer hvor barn og unge befinner seg, som for eksempel skolen, slik at det kan bidra til ytterligere bevisstgjøring, meningsutveksling og engasjement blant barn og unge. Vi vil i denne sammenheng også vise til hørings svaret fra Farsund ungdomsråd, som foreslår en egen ytringsvettplakat for barn og unge, etter inspirasjon fra kommisjonens forslag om en ytringsvettplakat for ledere og ansatte i arbeidslivet i kapittel 15.

Utredninger og lovverk er ofte skrevet på et avansert og lite tilgjengelig språk for barn og ungdom. Redd Barna håper dette sammendraget kan være et godt eksempel for lignende sammendragsrapporter for senere utredninger, og at departementet også lager tilsvarende tilpassede tekster av andre viktige dokumenter for barn og ungdom, som for eksempel den nye opplæringsloven som er under revisjon.

Ellers støtter Redd Barna Barneombudet i deres etterlysning av en barnerettighetsvurdering.

Våre øvrige kommentarer i uttalelsen, har vi knyttet til det aktuelle kapitlet i utredningen

¹ [Har alle ungdom mulighet til å delta digitalt?](#) Barrierer og løsninger. Redd Barna-rapport 2022.

Kapittel 5 Ytringsfrihetens stilling i Norge, en kunnskapsoppsummering

5.4.3 Samer og nasjonale minoriteter

Fra forskning og samtaler Redd Barna har hatt med barn og unge vet vi at rasisme og diskriminering starter tidlig. Mange forteller at deres første opplevelser med rasistiske kommentarer og handlinger startet allerede i barneskolealder.² De kan oppleve alt fra små kommentarer til grove rasistiske uttalelser og utestengelse fra lek, eller å bli mistenkeliggjort og etnisk profilert i butikken, av politiet, eller naboer. Barn og unge som opplever rasisme preges av dette, det kan gi psykiske plager og bidra til at de ikke kan eller vil delta i samfunnet på lik linje med andre.³

I rapporten *Unge samers psykiske helse. En kvalitativ og kvantitativ studie av unge samers psykososiale helse* forteller mange samiske ungdommer at de har opplevd diskriminering, mobbing, netthets og hatytringer på bakgrunn av sin samiske identitet, og at de sjelden eller aldri deltar i nettdebatter eller kommentarfeltene i samiske debatter.⁴ Erfaringer med hatytringer fører med seg at unge samer velger å unngå eller trekke seg fra den offentlige debatten, noe som er bekymringsfullt og er med på å svekke demokratiet.

Samiske barn har økt risiko for brudd på sine rettigheter, og det er derfor særlig viktig å rette oppmerksomhet på og vektlegge samiske barns rett til å ytre seg. I FNs barnekomité sine avsluttende merknader til Norges femte og sjette rapport til FNs barnekomité (2018), pekte de på at Norge må særlig arbeide mot voldsutsatthet, diskriminering og språklige utfordringer som samiske barn opplever. De peker også på at Norge bør øke sin innsats for blant annet å bekjempe diskriminering mot rombarn og barn fra andre (nasjonale) minoritetsgrupper, og treffe tiltak for å øke allmennhetens kunnskap om disse gruppene og deres rettigheter. I Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) sin rapport om "Holdninger til samer og nasjonale minoriteter" i Norge kommer det frem at en stor del av Norges befolkning lærer lite om samer og nasjonale minoriteter.

Redd Barna anbefaler at barn og unge må involveres i arbeidet med å forebygge og bekjempe netthets og hatytringer mot samiske barn og ungdom, men også andre nasjonale minoriteter. Vi anbefaler også at myndighetene må sette inn tiltak for å øke allmennhetens kunnskap om nasjonale minoriteter og deres rettigheter som et forebyggende tiltak for å forebygge hatytringer mot barn og unge. Dette arbeidet må også ses i sammenheng med regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering og Sametingets handlingsplan mot hets mot samer.

5.7 Anbefalinger til videre forskning

Kommisjonen viser i 5.4.9 til at et hovedinntrykk fra flere undersøkelser er at yngre er mer utsatt for sjikane enn eldre. Kommisjonen påpeker at alder har betydning både når det gjelder tilknytning til og deltakelse i offentligheten. I tillegg kan barn og unge også være samiske, nasjonale minoriteter, de kan være skeive og/ eller ha funksjonsnedsettelse. At yngre mennesker kan møte på særlige hindringer i sin

² «Gi oss spilleregler! Om hvordan språkbruk påvirker klassemiljøet. Redd Barna-rapport 2021:18. ["U-rapport Norge: Hva mener barn og unge om rasisme?"](#) UNICEF rapport mars 2022.

³ Likestillingssenteret, 2021: ["Lytt til oss: minoritetsungdoms opplevelser av rasisme i Innlandet"](#)

⁴ Ketil Lenert Hansen, Sara With Skaar: *Unge samers psykiske helse. En kvalitativ og kvantitativ studie av unge samers psykososiale helse*. Rapport 2020:10

deltakelse i den offentlige samtalen, gjenspeiles imidlertid ikke i anbefalingene til videre forskning, slik Redd Barna ser det.

Vi trenger mer kunnskap og forskning om barn og unges erfaringer med ytringsfrihet, hva de opplever som positivt og hva de opplever som utfordrende med å delta i debatter på ulike arenaer, inkludert i sosiale medier, i klasserommet og andre arenaer barn og unge ytrer seg. Det er spesielt viktig å se på hvordan barn og ungdom som er samiske, nasjonale minoriteter, etniske minoriteter, har funksjonsnedsettelse, LHBTI+ barn og ungdom og andre opplever sin tilknytning til og deltakelse i offentligheten. Videre trenger vi også mer kunnskap om den faktiske praktiseringen av ytringsfriheten for barn og unge.

Kapittel 6 Bred tilknytning til og deltakelse i offentligheten

6.8.2 Utdanning for bred tilknytning og deltakelse

Ytringsfrihetskommisjonens mandat var i utgangspunktet avgrenset mot utdanningssektoren, men kommisjonen foreslår allikevel noen tiltak rettet mot skoleverket for å styrke opplæringen: Ytringspiloter eller veivisere for Ytringsfrihet, og Skolesekk for ytringsfrihet.

Tiltakene de foreslår for å styrke opplæring i ytringsfrihet er veldig konkrete og gripe ikke inn i utformingen av læreplanene, men tiltakene er tidsbegrenset og innebærer at eksterne skal komme inn i skolen for å lære elever opp i ytringsfrihet. Dette mener Redd Barna kan være nyttige supplement, men ikke en reell styrking av selve opplæringen i å trene seg på debatt, opptre på sosiale plattformer og generell bruk av ytringsfrihet. Vi mener at den viktigste opplæringen elever kan få i bruk av ytringsfriheten, er gjennom praktisering av ytringsfrihet hver dag i klasserommet og ellers i skolehverdagen. Her spiller læreren en særlig viktig rolle, slik ungdommens ytringsfrihetsråd også påpekte.

I *Overordnet del - verdier og prinsipper for opplæringen* står det følgende i et utdrag her fra de to første avsnittene i 1.6 *Demokrati og medvirkning*:

«Opplæringen skal fremme oppslutning om demokratiske verdier og demokratiet som styreform. Den skal gi elevene forståelse for demokratiets spilleregler og betydningen av å holde disse i hevd. Å delta i samfunnet innebærer å respektere og slutte opp om grunnleggende demokratiske verdier som gjensidig respekt, toleranse, den enkeltes tros- og ytringsfrihet og frie valg. Demokratiske verdier må fremmes gjennom aktiv deltakelse i hele opplæringsløpet.

Skolen skal fremme demokratiske verdier og holdninger som motvekt mot fordommer og diskriminering. Skolen skal også skape respekt for at mennesker er forskjellige, og elevene skal lære å løse konflikter på en fredelig måte.»

Det står også i «2.1 Sosial læring og utvikling» følgende i tredje avsnitt:

«God dømmekraft hos den enkelte er nødvendig for å ivareta personvern og respekt for privatlivet. Respektløse og hatefulle ytringer skal ikke aksepteres i skolen. Elevene må øves i

å opptre hensynsfullt og utvikle bevissthet om egne holdninger. Ulike kommunikasjonsformer og bruk av teknologi både beriker og utfordrer det sosiale miljøet. Elevene må lære seg å opptre ansvarlig i alle sammenhenger i og utenfor skolen.»

Redd Barna mener at både innholdet i Overordnet del og i kompetansemål i de fleste fag tilsier at det må settes inn mer systematiske og mer kontinuerlige tiltak som skolene selv tar eierskap til og som læreren har en nøkkelrolle i, som styrker elevenes trening i å debattere, opptre på sosiale medier og generell bruk av ytringsfrihet i skoletimene og gjennom hele skolehverdagen. Elever trenger kontinuerlig praktisering i alle fag og de trenger arenaer hvor de kan øve seg på å ytre meninger, lære av andre elevers perspektiver, og utøve demokrati i praksis.

Opplæring i ytringsfrihet bør være mer en naturlig del av skolehverdagen, og i arbeidet med elevråd og i et velfungerende elevdemokrati både på klassenivå og på skolen for øvrig. Dette forutsetter imidlertid god kompetanse hos lærere, at skolen selv tar eierskap til å gjennomføre opplæring i ytringsfrihet, medvirkning fra elevene og god informasjon og opplæring. At eksterne kommer inn i skolen, kan være engasjerende og givende både for elevene, men det når ikke ut til alle skoler over hele landet, bare et mindretall. Det må derfor anses som et supplement til i stedet for en erstatning for at skolen sikrer en kontinuerlig opplæring.

Betydningen av å gi mer kunnskap om, og ikke minst trening i, bruk av ytringsfriheten gjennom diskusjon, dialog og debatt - gjelder fra tidlig alder, også yngre barn – må presiseres. Barnets rett til ytringsfrihet i artikkel 13 i FNs barnekonvensjon har ingen aldersgrense. Tiltakene må ikke bare rette seg mot eldre barn og unge.

Hvordan styrke læreren i å legge til rette for et godt ytringsklima i klasserommet? For elever er læreren den viktigste voksenpersonen for dem når det kommer til læringen, hvor godt de trives og hvordan de mestrer skoledagene. Samtidig forteller elever til Redd Barna i forbindelse med skolebesøk at det er store forskjeller på hvordan lærere underviser i ulike fag, hvorvidt lærerne engasjerer elevene sine og mye avhenger av hvor god relasjon elevene har til hverandre og til læreren.

«Læreren vår har tro på at hver og en i denne klassen har mulighet til å bli noe stort, og han gir oss alle god motivasjon og han hjelper oss mer. Han gjør oss flinkere. Han liksom dytter oss oppover.» Elev 7. klasse

«Bra lærere misbruker ikke makten sin. De behandler oss, slik som de selv vil bli behandlet. En lærer bestemmer veldig mye. Det er viktig at læreren ikke har en sydebukk, som går igjen og igjen hele tiden, og som til sist ikke tør å si imot fordi læreren har all makt i klassen.» Elev 7. klasse⁵

Lærerens kompetanse i hvordan styrke godt ytringsklima i klasserommet må være høy, for at elevene skal ha et godt utgangspunkt for å øve seg på å ytre seg gjennom diskusjoner, dialoger og debatter. Derfor er lærerutdanningens innhold viktig.

⁵ Elevsitater og innhold fra rapporten «Ikke bare si at det kommer til å ordne seg.» Elevers stemmer om trivsel og mobbing. Redd Barna rapport 2019

Redd Barna erfarer på våre skolebesøk at jo høyere elever kommer opp på trinn, jo reddere er noen av dem for å ytre seg i timene. Noen forteller at de er usikre på når lærerne vurderer dem eller ikke, mens andre forteller at de er redde for å ytre seg i redsel for å bli utsatt for krenkelser som vold, trakassering, diskriminering eller mobbing på bakgrunn av hva de har uttalt seg om i klassen.⁶ Dette viser to poeng. Det ene er at det må være rom for at elevene øver seg på ytre seg i klassen og i offentlig debatt, uten at de blir vurdert av læreren. Det andre poenget viser hvor viktig det systematiske arbeidet for å skape trygge og inkluderende klassemiljøer er i arbeidet med å skape et trygt ytringsklima for barn og unge både på deres skole, deres fritidsarena, men også på de digitale arenaene de ytrer seg.

Arenaer hvor elever kan utøve og utprøve ytringsfrihet uten å bli vurdert, er viktig. Slike arenaer kan for eksempel være elevråd, allmøter og klassens time.

Redd Barna er veldig positive til at man i høstens høringsutkast til ny opplæringslov ikke satte en grense på at elevråd er lovbestemt for elever fra 5. klasse og oppover. Det nye forslaget til lovbestemmelsen mener vi åpner for at også elever helt fra 1. trinn kan ha representanter i elevrådet. FNs barnekonvensjon artikkel 12 understreker at alle barn har den samme retten til å uttrykke seg og bli hørt. De avgjørelsene som tas som gjelder hverdagen for elever på en skole, gjelder like mye de yngre barna som de eldre, og for å få et best mulig kunnskapsgrunnlag når beslutninger fattes, vil det være nødvendig å lytte til stemmene til alle elevene på alle klassetrinn.

Det finnes eksempler på skoler som praktiserer elevråd allerede fra første trinn, og som har funnet ulike måter å gjøre dette på. Noen skoler har delt inn i ett elevråd for småskoletrinnet og ett elevråd for mellomtrinnet som kan jobbe dels hver for seg og dels sammen. Hvordan elevrådet organiseres, kan tilpasses virkeligheten på den enkelte skole, og ikke minst elevenes egne behov og ønsker.

Vi vil vise til FNs barnekomité som understreker i sin generelle kommentar behovet for og betydningen av ordninger som sikrer at barns rett til medvirkning ivaretas som en kontinuerlig prosess og ikke bare enkeltstående happenings, som igjen gir et godt grunnlag for elevene å øve på ytringsfrihet i ulike fora:

«110. En stabil medvirkning fra barna i beslutningsprosessene kan oppnås gjennom bl.a. klasseråd, elevråd og elevrepresentasjon i skolestyrer og utvalg, der de fritt kan gi uttrykk for sine meninger om utviklingen og implementeringen av skolepolitikk og atferdskodekser. Disse rettighetene må lovfestes, slik at man ikke er avhengig av godvilje fra myndigheter, skoler og rektorer for å få dem gjennomført.»⁷

Klasserommet er ett av de viktigste arenaene for barn og unges ytringsfrihet, og kan styrke barn og unges trygghet på å ytre seg, respekt for meningsmangfold, og kunnskap og engasjement for et fellesskap hvor ytringsfriheten står sterkt også i fremtiden. Redd Barna anbefaler at klassens time lovfestes i ny opplæringslov, for å sikre et godt elevdemokrati for alle elever i skolen og at elever får tid sammen til å ta opp og diskutere saker i klassen. Som Redd Barna ser det, vil en slik lovfesting være særlig viktig for å sikre at retten til ytringsfrihet og medbestemmelse oppfylles for alle elever i skolen, og ikke bare for noen få, og at hver enkelt elev opplever å kunne bruke elevrådet som organ for å utøve innflytelse og for å øve seg på å

⁶ «Ikke bare si at det kommer til å ordne seg- elevers stemmer om trivsel og mobbing» Redd Barna-rapport 2019: 38-39, «Gi oss spilleregler! Hvordan språkbruk påvirker klassemiljøet» Redd Barna-rapport 2021: 36-37.

⁷ Generell kommentar nr. 12 (2009)

ytre seg og diskutere saker. Det er avgjørende at det settes av tid i timeplanen til gjennomføring av klassens time. Det er også viktig at det legges tydelige føringer som sier hvorfor og hvordan klassens time skal gjennomføres, slik at den praktiske gjennomføringen samsvarer med intensjonene.

Vi erfarer at de skolene som har satt av tid på ukeplanen til Klassens time, som er bestemt fra skoleledelsen at det skal være prioritert, der er Klassens time et viktig bindeledd mellom elevrådsrepresentantene og de elevene de representerer, og det fungerer som en grunnleggende demokratisk arena hvor elever kan uttrykke seg, lytte til andres synspunkter, diskutere og medvirke i et fellesskap. Innføring av demokrati og medborgerskap som nytt tverrfaglig tema under fagfornyelsen er enda et argument for å lovfeste klassens time.

6.8.3 Digital hjelpeportal for ytringsfrihetsspørsmål

Kommisjonen anbefaler at det opprettes en nasjonal digital hjelpeportal som kan samle og synliggjøre hvilke grenser som gjelder for ytringsfriheten samt vise videre til hjelpeapparatet som finnes for de som trenger bistand. Redd Barna støtter forslaget og anbefaler at en slik digital hjelpeportal må være universelt utformet, være tilgjengelig for og tilpasset ulike grupper barn og unge og inneholde en veileder til aktører og instanser som kan tilby hjelp og støtte.

6.8.5 Tiltak rettet særlig mot personer med funksjonsnedsettelse

Redd Barna er glade for at CRPD skal inkorporeres i norsk lov, og vi mener videre at det er viktig at det tas inn i menneskerettsloven, slik at den gis trinnhøyde over ordinær lov, på lik linje med barnekonvensjonen og kvinnekonvensjonen. Dette vil også være et viktig signal om at rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne er like viktige som andres.

Redd Barna støtter også kommisjonens vektlegging av universell utforming som en viktig forutsetning for inkludering av alle mennesker i den offentlige samtalen, og anbefalingen om å skjerpe kravene i tråd med lovverket. Samtidig mener vi det er viktig at barn og unge selv gjøres kjent med sine rettigheter på dette området, og gis mulighet til å melde fra og klage dersom de opplever at en arena eller en tjeneste ikke er tilgjengelig for dem.

Redd Barna er enige med kommisjonens anbefaling om at toleranse og mangfold bør vurderes som en del av begrunnelsen for ytringsfriheten i Grunnloven § 100. Vi vil påpeke at mangfold ikke bare handler om mangfold i meninger og ytringer, men også mangfold i måter å ytre seg på. Her har myndighetene et særlig ansvar for å legge til rette for at alle mennesker gis mulighet til å ytre seg på egne premisser, eksempelvis gjennom alternativ, supplerende kommunikasjon (ASK). Vi mener det bør gjøres en gjennomgang av hvordan slike verktøy for kommunikasjon ivaretar retten til ytringsfrihet, retten til å bli hørt og retten til ikke-diskriminering for barn og unge med funksjonsnedsettelse. Tilsvarende bør det foretas en gjennomgang av hvordan logoped-tjenesten bidrar til at barn og unge med kommunikasjonsvansker får styrket mulighet til å ytre seg fritt på lik linje med andre.

For å tilrettelegge for at alle barn og ungdom med funksjonsnedsettelse får tilgang til informasjon og har muligheten til å ytre seg, er det viktig å ha fokus på at digitale tjenester innfrir krav om universell utforming. Redd Barna-rapporten, *Har ungdom mulighet til å delta digitalt?* Barrierer og løsninger, viser at ungdom i dag

møter hindringer for å bruke digitale tjenester på grunn av manglende universell utforming, noe som blant annet går utover muligheten til å ha tilgang til informasjon og ytre seg.⁸

Kapittel 7 Internett som infrastruktur for ytringsfriheten

Internett har først og fremst styrket og forbedret barns informasjon- og ytringsfrihet, og det har bidratt til en positiv utvikling der barn og ungdom ytringer mer synlig i det offentlige ordskiftet. Som det framgår av Medietilsynets *Barn- og medier-*undersøkelser er barn sosialt aktive fra stadig yngre alder, og barn informasjonsinnhenting og kommunikasjon foregår via de store plattformsselskapene, i tillegg til at skolen også støtter seg til den digitale infrastrukturen til de store plattformsselskapene.⁹ Derfor er NOU-ens beskrivelser av utfordringer knyttet til plattformenes markedsrett, og spredningspotensialet av desinformasjon, trusler og krenkelser aktuell for barn og ungdom. Redd Barna vil derfor understreke at det også av hensyn til barns interesser er viktig å vurdere internasjonalt samarbeid og regulering, rettet mot infrastrukturens virkemåte. Vi støtter kommisjonen som understreker at regler må vektlegge åpenhet, innsyn og maktspredning. Vi ser derfor positivt på tiltak som bedrer infrastrukturen for ytringsfrihet.

Kapittel 8 Ansvar for ytringer på internett

Redd Barna mener det er behov for bedre regulering av ulovlig og skadelig innhold på internett, og vi støtter utvalgets anbefaling om å prioritere arbeidet med å innlemme DSA i EØS-avtalen og norsk lov. Vi mener dette er viktig for å bedre gi barn vern mot det skadelige og ulovlige innholdet de blir eksponert for og deler seg imellom, i tillegg til at direktivet også kan bedre regulering av profilert innhold og markedsføring rettet mot barn.

Siden barn og unge har særlig krav på vern og beskyttelse på nett, og også har rett til informasjon og ytre seg, mener vi at man i arbeidet med nasjonal implementering av DSA særlig bør legge vekt på barns behov og interesser. Det er viktig at det utformes barnevennlig informasjon om brukervilkår, og at barn og ungdom får tilgang til god informasjon om hvordan innhold kan fjernes. Vi ser også positivt på at de store selskapene skal pålegges å vurdere faren for at plattformene deres for eksempel sprer desinformasjon og ulovlig innhold. Vi støtter kommisjonen i at en effektiv regulering forutsetter en velfungerende tilsynsordning, og vi understreker at det for barns del er viktig at den nye tilsynsfunksjonen Digital Services Coordinator i forordningen, har et fokus på barns interesser og rettigheter.

Kapittel 10 Straffbare ytringer, særlig om straffeloven § 185

Redd Barna støtter at ordlyden i straffeloven (strl.) § 185 endres, med formål om å gjøre den lettere å forstå. Dette er særlig viktig av hensyn til barn og unge, og vi er dessuten enige at dette er viktig av hensyn til klarhet og med det, også forutberegnelighet. Når det gjelder en utvidelse av kretsen grupper som skal beskyttes av § 185, så savner vi en mer eksplisitt vurdering av hvorvidt kjønn burde inntas. Vi registrerer

⁸ «Har alle ungdom like muligheter til å delta digitalt? Barrier og løsninger.

. Redd Barna-rapport 2022.

⁹ «Digitalisering i skolen: Hvem har ansvaret for barns personvern? Agenda og Redd Barna-notat 2021

blant annet at Medietilsynets rapport «Man må ha tykk hud eller unngå å være på nettet- en undersøkelse om unges erfaringer med hatefulle ytringer» (2022) viser at hets på bakgrunn av kjønn er mer utbredt blant unge enn blant den voksne delen av befolkningen. Vi ser også at Likestillings- og diskrimineringsombudets rapport «Hatefulle ytringer i offentlig debatt på nett» viser at kvinner er de som i størst grad avholder seg fra å delta i debattene på grunn av den harde og negative tonen som ofte fremtrer i debatter. De mest utsatte gruppene for hat og personangrep på nyhetsmedienes Facebook-sider er politisk aktive personer, særlig kvinner og etniske minoriteter. Amnesty Internationals rapport «Kvinner i befolkningen- erfaringer med netthets» (2018) viser at 30 % av de kvinnene som har opplevd netthets, har blitt utsatt for sexistiske eller kvinnefiendtlige kommentarer rettet mot seg. Altså bør kjønn vurderes grundigere enn det vi syns at kommisjonen har gjort. Vi har ikke tatt endelig stilling til spørsmålet, men når vi ser tendenser til at jenter utsettes for hets i kraft av å være jenter, så blir vi bekymret for hvilken effekt dette har på deres følelse av ytringsfrihet.

Redd Barna støtter endring av strl. §§ 156 og 265, ved at skjellsord erstattes med «grovt krenkende ordbruk eller atferd». Vi mener at dette er viktig, både av pedagogiske hensyn, og dessuten at terskelen for straffbare ytringer mot politiet bør heves. Vi støtter kommisjonen når denne fremhever at situasjonen disse straffebudene gjerne kommer til anvendelse i, er pressede situasjoner, der mennesker føler seg svært utsatt. Redd Barna mener at dette gjør seg særlig gjeldende i møte med ungdom, som i tillegg kan bruke et annet «språk» med helt andre terskler for hva som regnes som skjellsord.

Kapittel 11 Offentlighetsprinsippet

Redd Barna ønsker kun kort å kommentere at vi ser verdien av åpenhet og innsyn i saker som gjelder maktbruk overfor barn og unge, det kan for eksempel dreie seg om tvangsbruk. Vi vil likevel understreke betydningen tilstrekkelig beskyttelse av personvernet for barnet det gjelder, og dette må komme til uttrykk både når det gjelder praktiseringen av «særlige grunner» for lukkede dører i rettsmøter eller innsyn i straffesaksdokumenter.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Thale Skybak
seksjonsleder Norgesprogrammet

Sara Eline Grønvold
spesialrådgiver barns rettigheter

Brevet er elektronisk godkjent, derfor ingen signatur